
Fortellinger om doping og kroppskultur

DEBATT

BJØRN BARLAND

bjobar@phs.no

Bjørn Barland (f. 1961) er førsteamanuensis ved Forskningsavdelingen, Politi­høgskolen. Han har en ph.d.-grad fra Norges idrettshøgskole og har forsket på doping siden 1992. Han har skrevet en bok om temaet.

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Bak bruk av anabole steroider skjuler det seg ofte en historie som kan være vanskelig å få øye på. Hva om steroidbruken ikke er problemet, men løsningen?

Nasjonale og internasjonale omfangsundersøkelser viser en prevalens av bruk av anabole steroider på 2–4 % (1, 2), og det diskuteres om dopingproblemet er voksende eller om det er oppmerksomheten rundt problemet som øker (3). Hva kjennetegner dem som bruker anabole steroider? Og hvordan kan vi forstå denne bruken når samfunnet så tydelig fordømmer dette og definerer det som avvik, juks og mangel på moral? Jeg ønsker her å dele noen betraktninger fra mitt arbeid som «dopingforsker», der jeg har intervjuet en rekke mennesker som bruker anabole steroider.

En del fastleger kommer i kontakt med pasienter som oppgir at de bruker steroider. Det å «sjekke seg hos legen» er en del av brukerregimet. En slik time kan oppleves som litt «kranglete». Som pasienter er de «eksperter» på sitt eget liv. De ønsker ikke korriger­ing, men mer en bekreftelse på at det å bruke steroider ikke er farlig.

Mange av dem kan alt om dosering, pauser i kurene og virkestoffer. Kunnskapen om kosthold og trening er ofte stor. For å komme pasientene i møte kan det etter min erfaring være lurt å omtale dem som *brukere*, ikke som *misbrukere* av steroider. Legen vil også måtte forholde seg til utsagn som «Det er ikke farlig å bruke steroider, bare du gjør det riktig». Dette er et utsagn jeg har hørt utallige ganger. Jeg har ennå ikke fått beskrevet hva «riktig bruk» er.

Rusende effekt

I en artikkel som nylig ble publisert i Tidsskriftet, inviterer forfatteren oss altså til å se problemet på en annen og kanskje ny måte (4). Forfatteren, eller vår pasient, er modig. Det er en hudløs og ærlig fortelling om hvorfor forfatteren endte opp som psykiatrisk pasient. Relativt langvarig bruk av anabole steroider er forklaringen.

Opplevelsene som kommer frem i denne fortellingen, ligner mange av de historiene mine informanter har fortalt. Steroider virker – og de virker kraftig. Brukerne får en bekreftelse på at dette er riktig. Forventningene innfris. Fysisk responderer kroppen med økt muskelvekst og lavere fettprosent. Også de psykiske virkningene er positive: Følelsen av velvære, selvsikkerhet og positiv energi gir en rusfølelse. Forfatteren blir som mange andre med denne erfaringen «beruset på sin egen rus».

Forfatteren forteller om en oppvekst i det som kanskje var en dysfunksjonell familie. Dette fremprovoserte spiseforstyrrelsen. Konsekvensen – eller kanskje vi kan si «løsningen» – ble å bruke anabole steroider. Umiddelbart blir vi minnet på at bruken av steroider har noe med kroppspress og samfunnets forventninger om det perfekte å gjøre (5).

Også vår pasient hentet råstoffet til sitt eget identitetsprosjekt ved å koble seg til og samtidig akseptere samfunnets krav om den perfekte kropp. Men det lå noe mer bak dette valget som forfatteren beskriver. Og det er her vi muligens må se på bruken av anabole steroider som noe annet enn juks og mangel på moral, slik vi kjenner det fra idrettens verdikoder.

Mange grunner til steroidbruk

I 2016 tok jeg i forbindelse med et bokprosjekt kontakt med informanter jeg hadde intervjuet 15–20 år tidligere (6). Hvordan hadde det gått med dem? For noen av dem, de som hadde vært toppidrettsutøvere eller mosjonister, var steroidbruken definert av situasjonene de befant seg i da. De sluttet med steroider da karrieren var over. De hadde få eller ingen problemer med denne bruken den gang og heller ikke i etterkant.

Men gjennom arbeidet med å spore opp tidligere informanter fikk jeg et delvis nytt perspektiv på tematikken. For andre av informantene var det ikke steroidbruken som var selve problemet. Det handlet om rus og omsorgssvikt og dels om mishandling.

Hos én ga anabole steroider styrke og selvtilit nok til å beskytte seg selv og andre i familien mot en voldelig stefar. «Steroidene var min rustning», sa en annen, som levde i ekstreme politiske og voldelige miljøer og hadde vært sexarbeider på gata. Disse eksemplene på levd liv setter det å bruke steroider litt i bakgrunnen og andre komplekse fenomener trer frem. På provoserende vis kan man kanskje si at steroidene var det minste av de mange problemene de hadde.

Jeg stoppet opp ved Tidsskrifts-artikkelens siste setning. Den bør mane til ettertanke: «Slik jeg ser det, bør kartlegging av grunnene til at man starter med steroider stå helt sentralt i behandlingen.» Klarer vi som forskere og helsearbeidere å se bak

«rustningen»? Hvor gode er vi på å se den sårbarheten som ofte ligger bak? Ser vi på bruk av anabole steroider på den måten, trer bruken nemlig ikke frem som et problem, men som «løsningen» på et problem.

LITTERATUR

1. Sagoe D, Molde H, Andreassen CS et al. The global epidemiology of anabolic-androgenic steroid use: a meta-analysis and meta-regression analysis. *Ann Epidemiol* 2014; 24: 383 - 98. [PubMed][CrossRef]
2. Barland B, Tangen JO. Kroppspresentasjon og andre prestasjoner: en omfangsundersøkelse om bruk av doping. Oslo: Politihøgskolen, 2009.
3. Bilgrei OR. Symbolske kropper: en kvalitativ studie av menn som bruker anabole steroider. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning, 2013.
4. Spiseforstyrrelsen som åpnet for bruk av anabole steroider. *Tidsskr Nor Legeforen* 2017; 137: 1818.
5. Turner BS. *The body & society: explorations in social theory*. London: Sage, 2008.
6. Barland B. *Fortellinger om doping og kroppskultur*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2016.

Publisert: 19. februar 2018. *Tidsskr Nor Legeforen*. DOI: 10.4045/tidsskr.18.0053

Mottatt 11.1.2018, godkjent 22.1.2018.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. juli 2026.